

Розділ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

DOI: 10.33766/2524-0323.101.36-48

УДК: 343. 133

Бондаренко О. С., докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Сумського державного університету (м. Суми, України)

e-mail: o.bondarenko@yur.sumdu.edu.ua

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-2288-1393>

Янішевська К. Д., кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Сумського державного університету (м. Суми, України)

e-mail: k.yanishevskaya@yur.sumdu.edu.ua

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-3648-5543>

Миргород-Карпова В. В., кандидатка юридичних наук, старша викладачка кафедри адміністративного, господарського права, фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (м. Суми, України)

e-mail: v.myrhorod@yur.sumdu.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3302-221X>

АНТИКОРУПЦІЙНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ: ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ¹

В умовах трансформаційних змін, зумовлених євроінтеграційними прагненнями України та фактичним набуттям нашою державою статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, загострюється питання протидії корупції на належному рівні. Антикорупційний підхід не має бути декларативним і повинен передбачати ряд змін інституційного, правового, просвітницького та освітнього характеру. Одним із найбільш важливих аспектів антикорупційних змін стало утворення значної кількості антикорупційних інституцій. Зазначене обумовлене різними управлінськими моделями антикорупційних інституцій та вимогами міжнародних антикорупційних конвенцій, прийнятих у рамках ООН та Ради Європи. Так у структурі органів прокуратури було утворено спеціалізовану антикорупційну прокуратуру.

Враховуючи значущість міжнародного досвіду для протидії корупції, метою статті є вивчення особливостей та значення діяльності спеціалізованих антикорупційних підрозділів прокуратури у зарубіжних державах та моделі організації спеціалізованої антикорупційної прокуратури в Україні.

¹ Робота виконана в рамках проекту № 55.15.02-22/24.3Ф-01 за темою «Концептуальні засади реформування системи правоохоронних органів в сучасних умовах трансформації нагляду і контролю щодо забезпечення економічної безпеки України»

Методологічний інструментарій дослідження представлений комплексним поєднанням загально-логічних та спеціально-юридичних методів наукового пізнання. Комплексне компонування яких дозволило досягти цілей наукового дослідження. Зокрема, було використано метод аналізу, синтезу, узагальнення, а також формально-юридичний, порівняльно-правовий та інші.

З'ясовано, що діяльність антикорупційних інституцій у цілому та окремі аспекти діяльності спеціалізованих антикорупційних підрозділів у структурі органів прокуратури як в Україні, так і за кордоном були предметом наукового інтересу багатьох учених.

У статті на основі критичного аналізу висвітлено питання кореляції діяльності спеціальних антикорупційних підрозділів у зарубіжних державах та рівня корупції. Охарактеризовано сутність, значення та рівень успішності діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Зроблено висновок, що обрана Україною модель організації діяльності спеціального антикорупційного підрозділу в структурі Офісу Генерального прокурора є раціональною та ефективною. Водночас для результативності її діяльності важливим є забезпечення єдності та взаємоузгодженості дій, як у межах системи органів прокуратури України, так і в контексті співпраці антикорупційних інституцій у цілому. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в порівняльно-правовій характеристиці результативності основних антикорупційних інституційних моделей.

Ключові слова: правоохоронні органи, прокуратура, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, статус прокурора, зарубіжний досвід, протидія корупції.

Постановка проблеми. Україна є молодою державою, що зараз перебуває в складній ситуації, адже, захищаючи свій суверенітет та територіальну цілісність, ми одночасно продовжуємо впроваджувати та реалізовувати ключові реформи, спрямовані на утвердження принципів рівності, верховенства права, демократизму та законності. Реалізація означених трансформаційних заходів значним чином обумовлена євроінтеграційними прагненнями України, оскільки європейська інтеграція в сучасному світі для України є важливим пріоритетом модернізації політики, що передбачає проведення системних реформ, які зачіпають всі сфери, відповідно до існуючих норм і стандартів Європейського Союзу. Відомо, що головною метою європейської інтеграції було набуття Україною членства в Європейському Союзі [1] Ефективна боротьба з корупцією є основним критерієм процесу вступу до Європейського Союзу для країн Центральної та Східної Європи та центральним напрямом політики для Сполучених Штатів [2]. Декларативно протидія корупції в Україні триває з початку її утворення, але можна створювати програми, розробляти стратегії, ухвалювати закони і навіть відкривати агентства з чудовими та багатообіцяючими іменами, не ступаючи ні кроку в реальність. Те ж саме з корупцією в Україні [3, с. 112].

Саме тому ключовою вимогою для України на шляху до Європейського Союзу завжди було скорочення рівня корупції за рахунок антикорупційних комплексних реформ інституційного, правового, просвітницького, освітнього та іншого характерів. На тлі цих реформ численні органи державної влади

набули антикорупційних повноважень або розширили вже наявні. Крім того, у структурі державних інституцій з'явилися цілком нові, основним завданням яких було нівелювання корупційних ризиків, запобігання корупційним проявам, розслідування, судовий розгляд корупційних кримінальних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, а також усунення наслідків корупційних діянь шляхом розшуку та повернення активів, що стали надбанням корупційних дій. Особливе місце в ієрархії антикорупційних органів, безумовно, посідає Спеціалізована антикорупційна прокуратура. Під час створення та в контексті діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури ключову роль грає позитивний досвід зарубіжних держав, адже світова спільнота, і Європейський Союз зокрема, має розгалужену систему державного регулювання, яку запозичують безліч країн [4, с. 186]. Саме тому предметом наукового та практичного інтересу є досвід держав Європейського союзу в контексті організації діяльності спеціалізованих антикорупційних підрозділів у складі органів прокуратури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання діяльності антикорупційної інституції у цілому та особливостей діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури зокрема були предметом наукового інтересу багатьох учених, зокрема: А. Політова, R. Rusin, O. Dubinskiy, R. Kharytonov, M. Méndez-Picazo, M. Á. Galindo-Martín & D. Ribeiro-Soriano, P. Lagunes, X. Yang, & A. Castro, А. Лапкін. Водночас євроінтеграція та воєнний стан внесли своєрідні корективи в процес здійснення ними своїх повноважень.

Формулювання цілей. Метою статті є вивчення особливостей та значення діяльності спеціалізованих антикорупційних підрозділів прокуратури в зарубіжних державах та моделі організації Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в Україні.

Виклад основного матеріалу. У світовій історії перші спеціалізовані антикорупційні органи з'явилися дуже давно, ще до створення комісій Сінгапуру та Гонконгу в 1950-1970-х роках. Але саме приклад цих двох відомств породив популярний імідж успішного, незалежного багатоцільового антикорупційного відомства. Проте в різних країнах існує й діє набагато більше типів антикорупційних органів. Протягом останнього десятиліття значно зросла кількість антикорупційних органів, агентств та комісій, які часто створювалися випадково без комплексної стратегії, відповідних ресурсів і персоналу й інколи спрямовані насамперед на заспокоєння електорату та спільноти донорів. Сьогодні в країнах ОЕСР існує лише декілька спеціалізованих антикорупційних установ. Хоча більшість країн із перехідною економікою та країн, що розвиваються, мають один або багато спеціалізованих антикорупційних органів, лише деякі з них довели свою успішність, але наразі успіх Гонконгу чи Сінгапуру не повторився ніде в іншому місці. Беручи до уваги безліч антикорупційних інституцій у всьому світі, їх різноманітні функції та, зокрема, аргументи щодо їх фактичної ефективності, важко визначити всі основні закономірності та моделі. Однак деякі тенденції можна визначити, зважаючи

на різні цілі антикорупційних інституцій (розглядаючи їх функції). Ці тенденції відображені в різних типах/ моделях установ, представлених нижче [5].

Стандарти Організації Об'єднаних Націй і Ради Європи наголошують необхідність спеціалізації органів прокуратури. У Рекомендації Rec 19 (2000) зазначено, що, для того щоб краще реагувати на форми злочинності, що розвиваються, зокрема організовану злочинність, спеціалізація повинна розглядатися як пріоритет з точки зору організації прокурорів, а також з точки зору навчання та в умовах кар'єри. Слід також розвивати використання команд спеціалістів, у тому числі мультидисциплінарних груп, призначених для надання допомоги прокурорам у виконанні їхніх функцій. Передбачено два види спеціалізації:

1) традиційна форма спеціалізації, за якою прокуратура організована таким чином, щоб включати (у більших офісах або на регіональному чи національному рівні) команди прокурорів, які спеціалізуються в конкретних секторах;

2) формування під керівництвом прокурорів, які самі є фахівцями, справді мультидисциплінарних команд, до складу яких входять представники різних професій [6].

Об'єднання експертних знань в одному підрозділі є життєво важливим фактором оперативної ефективності системи. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC) і Кримінальна конвенція Ради Європи проти корупції додатково встановлюють юридично обов'язкові стандарти, які вимагають від держав забезпечення антикорупційної спеціалізації [7].

Вимога спеціалізації не поширюється на всі рівні правоохоронних органів. Вона не вимагає, зокрема, щоб у кожній прокуратурі чи в кожному відділку поліції був спецпідрозділ або експерт з корупційних правопорушень. Водночас це положення передбачає, що скрізь, де це необхідно для ефективної боротьби з корупцією, мають функціонувати належним чином підготовлені правоохоронні підрозділи чи персонал. Не менш важливо, щоб не тільки існували спеціалізовані підрозділи/особи, але й щоб «ті, хто відповідає за запобігання, розслідування, кримінальне переслідування та розгляд корупційних правопорушень, користувалися незалежністю та автономією, що відповідає їхнім функціям, були вільні від неправомірного впливу та мали ефективні засоби збору доказів, захисту осіб, які допомагають органам влади у боротьбі з корупцією, та збереження конфіденційності розслідувань» [8].

Якість провадження вимог міжнародних конвенцій, так само, як і форма, можуть бути різними в різних державах та залежати від багатьох факторів. У контексті нашого дослідження особливу увагу хотіли б зосередити на аналізі діяльності антикорупційних підрозділів у прокуратурах окремих зарубіжних держав та спробі виявити кореляцію між утворенням цих інституцій та рівнем корупції в державі.

Наприклад, в Угорщині антикорупційна спеціалізація прокуратури була забезпечена створенням Центрального слідчого управління прокуратури у 2001 році та посилена з отриманням ним незалежного статусу у 2006 році.

Хоча Центральне слідче управління прокуратури не має територіальної спеціалізації (його юрисдикція охоплює всю територію Угорської Республіки), проте це управління включене в ієрархію прокуратури та структуровано так само, як й окружні прокуратури. Усі прокури мають такий же рівень недоторканності, що й депутати парламенту. Рішення про зняття недоторканності належить до компетенції Генерального прокурора. З самого генпрокурора недоторканність може бути знята лише парламентом. Прокурори, які працюють у спеціалізованому антикорупційному підрозділі, повинні пройти перевірку спеціальної служби національної безпеки. І хоча ніяких особливих письмових вимог щодо зайняття посади в антикорупційній слідчій прокуратурі немає, усе ж кожен прокурор має повну вищу юридичну освіту, як правило, пройшов ще підготовку в аспірантурі. В антикорупційному підрозділі відсутня система ротації [7].

Важливим показником ефективності антикорупційних заходів є індекс сприйняття корупції (Рис. 1). Підвищення рівня сприйняття корупції в країні шкодить зростанню доходів громадян. Здається, це відбувається, оскільки ринкові механізми не можуть працювати належним чином без верховенства права, і тому уряди повинні гарантувати належне правозастосування, що також включає країну [9, с. 868]. Зменшення корупції, мабуть, однаково впливає на економічне зростання в розвинутих країнах і країнах, що розвиваються. Отже, реалізація антикорупційної політики має однакову актуальність і вплив як на європейські країни, так і на країни Латинської Америки [10].

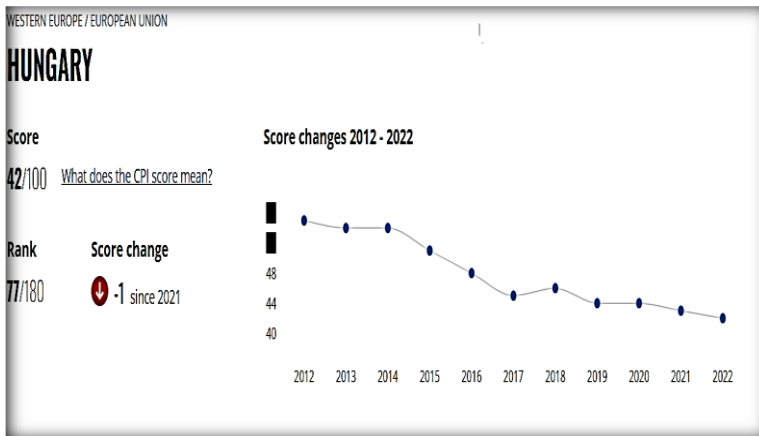

Рис. 1. Індекс сприйняття корупції в Угорщині 2012-2022 рр. [11]

Як видно з рисунка, рівень корупції в Угорщині за останні роки зріс. Аналіз статистичних даних свідчить про відсутність скоординованої між суб'єктами антикорупційної діяльності, а як наслідок, системності співпраці.

У Латвії спеціалізованими підрозділами Генеральної прокуратури та регіональних прокуратур, які займаються розслідуванням організованої злочинності та корупції, є, відповідно, Департамент з розслідування злочинів організованих злочинних угруповань і корупції та Управління з розслідування організованої злочинності та корупції (Рис. 2). Рішення про створення підрозділу з розслідування організованої злочинності та корупції при Генеральній прокуратурі було прийнято колегією Генеральної прокуратури Литовської Республіки своєю постановою від березня 1993 року. На виконання наказу Генеральної прокуратури від 5 квітня 1993 року, було створено Відділ розслідування організованої злочинності та корупції з першим Положенням про відповідний відділ, затвердженим 21 червня 1993 року. Відповідно до наказу, Генеральної прокуратури від 31 січня 2011 року, з 4 квітня 2011 року буде реорганізовано Департамент Генпрокуратури. До Департаменту були передані функції, які раніше виконував Управління інформаційної безпеки та звільнення. Даний відділ відповідав за контроль секретної інформації та допомагав керівництву Генпрокуратури спрямовувати та координувати оперативну діяльність відповідних органів у ній. Також планується збільшити кількість помічників та експертів прокурорів задля посилення кадрового складу та зняття з прокурорів тягаря технічної роботи. Відтепер антикорупційний Департамент матиме наступний склад: Генеральний прокурор Департаменту, 2 заступники Генерального прокурора, 17 прокурорів, 5 помічників Генерального прокурора, 8 експертів. Реорганізація спрямована на поглиблення спеціалізації прокурорів, які займаються розслідуванням найбільш актуальних злочинів економічного, фінансового та корупційного характеру та організованої злочинності, а також подолання розриву між оперативною діяльністю та досудовим розслідуванням [7].

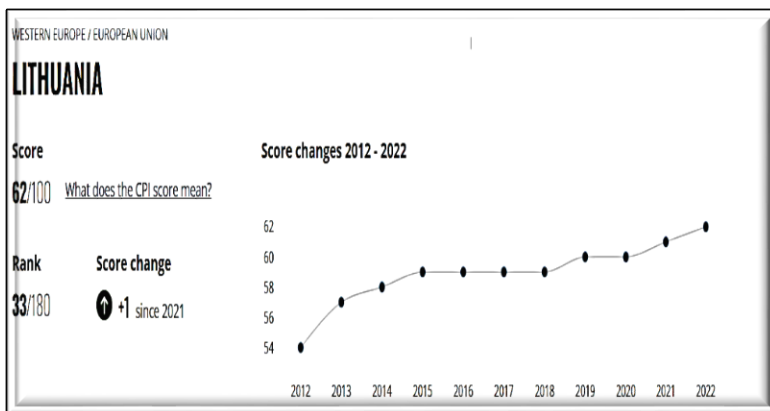

Рис. 2. Індекс сприйняття корупції в Латвії 2012-2022 рр. [11].

Як видно з рисунка, рівень корупції в Латвії за останні 10 років скоротився. Ми переконані, що важливим фактором, котрий сприяв цьому, стала діяльність спеціальних підрозділів антикорупційного спрямування, у тому числі в прокуратурі. Безперечно, пов'язувати успішність антикорупційних заходів виключно з діяльністю прокуратури не є доцільним, адже успішність антикорупційних заходів є результатом спільної організованої співпраці всіх органів державної влади, у тому числі й спеціалізованих антикорупційних інституцій.

Існуючу спеціалізацію в прокуратурі Польщі, яка охоплює, серед іншого, питання корупції, можна підсумувати таким чином:

1) відділи тяжких злочинів у деяких регіональних прокуратурах є найнижчим рівнем спеціалізації;

2) відділи з тяжких злочинів (з 397 прокурорами та кількома помічниками) та відділи з комерційних злочинів (з 254 прокурорами та кількома помічниками) районних прокуратур;

3) відділи боротьби з організованою злочинністю та корупцією (у складі 135 прокурорів та кількох помічників) в Апеляційних прокуратурах;

4) бюро з боротьби з організованою злочинністю в Офісі Генерального прокурора.

Окрім секретаріатів, які вирішують повсякденні адміністративні питання (обробка вхідної та вихідної кореспонденції, друк, сканування тощо), є також помічники прокурорів, які допомагають у розборі справ, опитування свідків, проведення обшуку та виїмки, огляд предметів, проведення слідчих експериментів, контроль за роботою експертів, проведення правових досліджень, підготовка проектів рішень для прокурорів у ході досудового розслідування, ведення статистики (Рис. 3), моніторинг розслідувань поліції тощо [7].

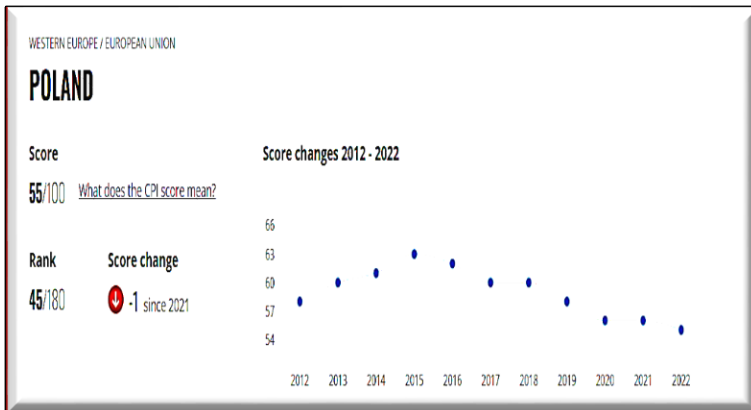

Рис. 3. Індекс сприйняття корупції в Польщі 2012-2022 рр. [11].

Для нашого дослідження ми навмисно піддавали аналізу колишні республіки Радянського Союзу, щоб продемонструвати, що, по-перше, реформування та відхід від тоталітарних уявлень про підкуп є можливим, а по-друге, що існують різні механізми організації спеціалізованих антикорупційних підрозділів у межах органів прокуратури.

Дослідивши досвід зарубіжних держав, хотіли б зупинитися на особливостях організації та здійснення діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України. Значення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури у вертикалі антикорупційних органів нашої держави зводиться до виконання загальних функцій прокуратури, але лише в кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень. Про це свідчать ч. 5 ст. 8 Закону України «Про прокуратуру» й розділ 3 Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора, затвердженого наказом Генерального прокурора № 125 від 5 березня 2020 р., відповідно до яких на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру покладено виконання таких завдань та функцій: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національного антикорупційного бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представлення інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних із корупційними кримінальними правопорушеннями [12].

Найбільш проблематичним щодо діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури видається відмежування функцій Офісу Генерального прокурора України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Найбільше це відноситься до сфери міжнародного співробітництва, оскільки вона має виняткове значення для належного функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Значущість міжнародного співробітництва зумовлена тим, що міжнародне співтовариство, зокрема з Європейський Союз, відіграє важливу роль в ініціюванні антикорупційних реформ в Україні загалом. Спеціалізована антикорупційна прокуратура повинна, з одного боку, забезпечувати належний нагляд за дотриманням антикорупційного законодавства, а з іншого – запобігати порушенням прав громадян. Однак межі автономії Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в структурі Офісу Генерального прокурора постійно викликають питання.

В аналітичних джерелах часто вказується, що створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, як незалежного від Генпрокуратури структурного підрозділу, було однією з найсерйозніших помилок антикорупційної реформи, адже незалежний статус підрозділу означає лише те, що він не входить до складу інших відділів. Крім того, навіть самостійний підрозділ є частиною органу, який має не тільки керівника (орган), а й певні усталені підходи до організації та розподілу праці в цілому.

Оскільки Спеціалізована антикорупційна прокуратура є структурним підрозділом Офісу Генерального прокурора, вона підкоряється його організаційно-розпорядчим положенням. Це, зокрема, такі питання: кадрово-структурний склад (чисельність, формат і компетенція структурних підрозділів), матеріально-технічне та фінансове забезпечення, державна служба, кабінетна робота та секретна частина тощо.

Іншими словами, у всіх питаннях або аспектах, які прямо не визначені законом, Спеціалізована антикорупційна прокуратура підкоряється правилам адміністративно-територіального устрою Генеральної прокуратури або потребує згоди Генерального прокурора. Крім того, у складі Офісу Генерального прокурора Спеціалізована антикорупційна прокуратура має взаємодіяти з іншими структурними підрозділами Офісу Генерального прокурора, такими як юридична служба, кадрова служба, відділ міжнародного співробітництва тощо [13].

Наразі Спеціалізована антикорупційна прокуратура є важливим суб'єктом механізму реалізації державної антикорупційної політики в частині розслідування корупційних правопорушень, притягнення до відповідальності осіб, винних у їх вчиненні, та відшкодування збитків, завданих державі внаслідок їх вчинення. Виконує функції прокуратури щодо Національного антикорупційного бюро України як органу досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності, а також сприяє Вищому антикорупційному суду в розгляді та вирішенні справ про корупційні правопорушення [14]. Водночас говорити про особливу успішність чи високий рівень довіри до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, на жаль, не видається. Так, відповідно до опитування, проведеного влітку 2022 року серед 600 респондентів, було встановлено, що рівень довіри до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури є найменшим з числа всіх антикорупційних інституцій (Рис. 4).

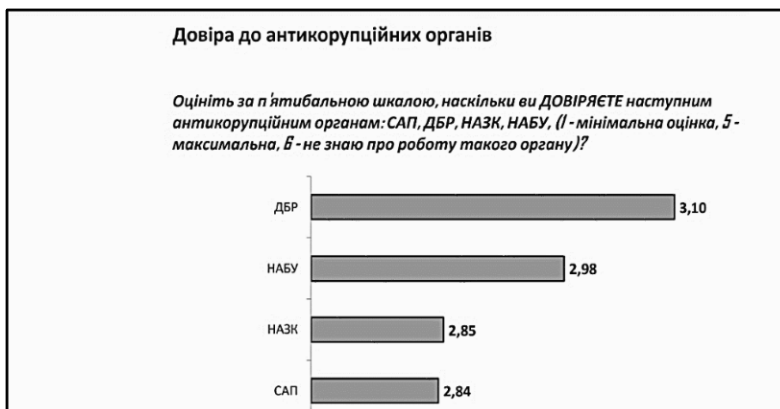

Рис. 4. Рівень довіри до антикорупційних інституцій України [15].

Висновки. Підсумовуючи, хотіли б зауважити, що моделі організації антикорупційних інституцій у різних державах є різними. Особливості їх утворення та функціонування обумовлені: 1) метою та завданнями їх створення; 2) рівнем утвердження правових інституцій у громадянському суспільстві; 3) рівнем корупції в конкретній державі та факторами, що впливають на її зростання. На нашу думку, обрана Україною модель організації діяльності спеціального антикорупційного підрозділу в структурі Офісу Генерального прокурора є раціональною та ефективною. Водночас для результативності її діяльності важливим є забезпечення єдності та взаємоузгодженості дій, як у межах системи органів прокуратури України, так і в контексті співпраці антикорупційних інституцій у цілому.

Використані джерела:

1. Європейська інтеграція. *Міжнародна Дипломатична Місія Народної Дипломатії «Європейська Україна»* : вебсайт. URL : <https://www.euroukraine.com.ua>. (дата звернення: 11.01.2023).
2. Global Anti-Corruption. *The United States Department of Justice* : website. URL : <https://www.justice.gov/criminal-odpd/global-anti-corruption>. (дата звернення: 11.01.2023).
3. Політова А. С. Протидія корупції в Україні як вимога європейської інтеграції. *Нове українське право*. 2022. Випуск 6, Том 2. С. 110–117. DOI : <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.17>.
4. Rusin R., Dubinskiy O., Kharytonov R. Implementation of international anti-corruption standards in the economic space. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. Vol. 7 No. 5. P. 184–191. DOI : <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-5-184-191>.
5. Anti-Corruption Models. *International Association of Prosecutors* : website. URL : <https://www.iap-association.org/NACP/Anti-Corruption-Models>. (дата звернення: 11.01.2023).
6. Recommendation Rec(2000)19 of the Committee of Ministers to Member States on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System. Council of Europe: Committee of Ministers on 6 October 2000. URL : <https://www.refworld.org/docid/43f5c8694.html>. (дата звернення: 11.01.2023).
7. Anti-Corruption Specialisation Of Prosecutors In Selected European Countries. *AntiCorruption Network for Eastern Europe and Central Asia* : website. URL : <https://www.oecd.org/corruption/acn/49540917.pdf>. (дата звернення: 11.01.2023).
8. Council of Europe's Anti-corruption standards & monitoring. Council Of Europe: website. URL : <https://www.oecd.org/corruption/acn/49540917.pdf>. (дата звернення: 11.01.2023).
9. Méndez-Picazo M. T., Galindo-Martín M. Á., & Ribeiro-Soriano D. Governance, entrepreneurship and economic growth. *Entrepreneurship & Regional Development*. 2012. № 24(9-10). P. 865–877.
10. Lagunes, P., Yang, X., & Castro, A. The State of Corruption in Latin America. *Baker Institute Report*, 2019. №7. URL : <https://www.bakerinstitute.org/research/state-corruption-latin-america>. (дата звернення: 11.01.2023).
11. Corruption Perceptions Index 2022. *Transparency International* : website. URL : <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/inde%20D1%85>. (дата звернення: 11.01.2023).

12. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора : Наказ Офісу Генерального прокурора від 5 берез 2020 р. № 125. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012_5905-20#Text. (дата звернення: 11.01.2023).

13. Антикорупційна прокуратура: два виміри незалежності. Громадська спілка «Коаліція Реанімаційний Пакет Реформ» : вебсайт. URL : <https://rpr.org.ua/news/antykoriupcijsna-prokuratura-dva-vumiry-nezalezhnosti/>. (дата звернення: 11.01.2023).

14. Лапкін А. В. Спеціалізована антикорупційна прокуратура в механізмі реалізації державної антикорупційної політики. *Право України*. 2017. № 1. С. 63-70. URL : <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream>. (дата звернення: 11.01.2023).

15. Довіра до антикорупційних органів. *Active group* : вебсайт. URL : <https://activegroup.com.ua/2023/01/24/dovira-do-antikorupcijsnix-organiv>. (дата звернення: 11.01.2023).

References:

1. Yevropeiska intehratsiia (2022). *Mizhnarodna Dyplomatychna Misia Narodnoi Dyplomatii «Ievropeiska Ukraina»* : *vebsait*. - Міжнародна Дипломатична Місія Народної Дипломатії «Європейська Україна» : *вебсайт*. URL : <https://www.euroukraine.com.ua>. [in Ukrainian].

2. Global Anti-Corruption (2023). *The United States Department of Justice* : *website*. N. p. URL : <https://www.justice.gov/criminal-odpd/global-anti-corruption>. [in English].

3. Politova, A. S. (2022). Protydiia koruptsii v Ukraini yak vumoha yevropeiskoi intehratsii. *Nove ukrainske pravo - New Ukrainian law, issue 6, vol. 2*, 110-117. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.17>. [in Ukrainian].

4. Rusin, R., Dubinskiy, O., Kharytonov, R. (2021). Implementation of international anti-corruption standards in the economic space. *Baltic Journal of Economic Studies. Vol. 7, 5*, 184-191. DOI : <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-5-184-191>. [in English].

5. Anti-Corruption Models (2022). *International Association of Prosecutors* : *website*. N. p. URL : <https://www.iap-association.org/NACP/Anti-Corruption-Models>. [in English].

6. Recommendation Rec (2000) 19 of the Committee of Ministers to Member States on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System (2000). *Council of Europe: Committee of Ministers on 6 October 2000*. N. p. URL : <https://www.refworld.org/docid/43f5c8694.html>. [in English].

7. Anti-Corruption Specialisation Of Prosecutors In Selected European Countries (2012). *AntiCorruption Network for Eastern Europe and Central Asia* : *website*. URL : <https://www.oecd.org/corruption/acn/49540917.pdf>. [in English].

8. Council of Europe's Anti-corruption standards & monitoring (2020). *Council of Europe* : *website*. URL : <https://www.oecd.org/corruption/acn/49540917.pdf>. [in English].

9. Méndez-Picazo, M. T., Galindo-Martín, M. Á., & Ribeiro-Soriano, D. (2012). Governance, entrepreneurship and economic growth. *Entrepreneurship & Regional Development, 24(9-10)*, 865-877. [in English].

10. Lagunes, P., Yang, X., & Castro, A. (2019). The State of Corruption in Latin America. *Baker Institute Report*, 7. N. p. URL : <https://www.bakerinstitute.org/research/state-corruption-latin-america>. [in English].

11. Corruption Perceptions Index 2022. (2023) *Transparency International* : *website* - *Transparency International: website*. N. p. URL : <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/inde%20%85>. [in English].

12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Spetsializovanu antykoruptsiinu pro kuraturu Ofisu Heneralnoho prokurora: *Nakaz Ofisu Heneralnoho prokurora vid 5 berez 2020 r. № 125.* (2020) N. p. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125_905-20#Text. [in Ukrainian].

13. Antykoruptsiina prokuratura: dva vymiry nezalezhnosti (2021). *Hromadska spilka «Koalitsiia Reanimatsiyni Paket Reform» : vebsait - Public union "Coalition Reanimati on Package of Reforms"*: website. N. p. URL : https://rpr.org.ua/news/antyko_ru_ptsijna-prokuratura-dva-vymiry-nezalezhnosti/. [in Ukrainian].

14. Lapkin, A. V. (2017). Spetsializovana antykoruptsiina prokuratura v mekha nizmi realizatsii derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky. *Law of Ukraine*, 1, 63-70. URL : <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream>. [in Ukrainian].

15. Dovira do antykoruptsiinykh orhaniv (2023). *Active group : vebsait*. N. p. URL: <https://activegroup.com.ua/2023/01/24/dovira-do-antikorupcijnix-organiv/>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.01.2023

Bondarenko O., Doctor of Legal Sciences, Associate Professor, Head of Department of Criminal Legal Disciplines and Judiciary of Sumy State University (Sumy, Ukraine)
Yanishevska K., Candidate of Legal Science, Associate Professor, Associate Professor of Department of Criminal Legal Disciplines and Judiciary of Sumy State University (Sumy, Ukraine)

Myrhorod-Karпова V. Candidate of legal sciences, senior lecturer of the department of administrative and economic law, financial and economic security of Sumy State University (Sumy, Ukraine)

ANTI-CORRUPTION SPECIALIZATION IN THE ACTIVITIES OF THE PROSECUTOR'S OFFICE: INSTITUTIONAL AND LEGAL FOUNDATIONS

In the conditions of transformational changes caused by Ukraine's European integration aspirations and our country's actual acquisition of the status of a candidate for accession to the European Union, the issue of combating corruption at the appropriate level is becoming more acute. The anti-corruption approach should not be declarative and should include several institutional, legal, educational and educational changes. One of the most important aspects of anti-corruption changes was the formation of a significant number of anti-corruption institutions. This is due to different management models of anti-corruption institutions and the requirements of international anti-corruption conventions adopted within the framework of the UN and the Council of Europe. Thus, the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office was established within the structure of the prosecutor's office.

Considering the importance of international experience for combating corruption, the purpose of the article is to study the features and significance of the activities of specialized anti-corruption units of the prosecutor's office in foreign countries and the organization model of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office in Ukraine.

The methodological toolkit of the research is represented by a complex combination of general logical and special legal methods of scientific knowledge. The complex composition of which made it possible to achieve the goals of scientific research. In

particular, the method of analysis, synthesis, generalization, as well as formal-legal, comparative-legal and others was used.

It was found that the activity of anti-corruption institutions in general and certain aspects of the activity of specialized anti-corruption units in the structure of prosecutor's offices both in Ukraine and abroad were the subject of scientific interest of many scientists.

The article, based on a critical analysis, highlights the issue of correlation between the activities of special anti-corruption units in foreign countries and the level of corruption. The essence, significance, and level of success of the activity of the Specialized Anti-corruption Prosecutor's Office are characterized.

We see the prospects for further scientific research in the comparative legal characteristics of the effectiveness of the main anti-corruption institutional models.

Keywords: law enforcement agencies, prosecutor's office, Specialized anti-corruption prosecutor's office, prosecutor's status, foreign experience, combating corruption.

DOI: 10.33766/2524-0323.101.48-61

УДК: 345.95+344.22

Веселов Ю. М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кривий Ріг - м. Кропивницький, Україна)

e-mail: veselovndl@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3963-2764>

Єпринцев П. С., кандидат юридичних наук, доцент, проректор університету, директор Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кривий Ріг - м. Кропивницький, Україна)

e-mail: efs8111@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9790-9564>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМА ДУМКА ЩОДО НОВЕЛ У ЗАКОНОДАВСТВІ

У статті розглянуто нововведення до національного законодавства в частині адміністративної та кримінальної відповідальності за військові правопорушення, пов'язані із самовільним залишенням військової частини або місця служби.

Метою дослідження є окреслення теоретичних і прикладних проблем законодавчих змін у частині виключення обставин скоєння окремих військових адміністративних правопорушень в умовах воєнного стану.

На підставі ґрунтовного аналізу висловлено низку критичних зауважень наукового та прикладного характеру з приводу окремих нововведень: перспектива перевантаження органів досудового розслідування, прокуратури та судів кримінальними провадженнями за даними фактами військових правопорушень, що може негативно вплинути на якість та своєчасність розгляду даної категорії справ; кваліфікація всіх випадків самовільного залишення військової частини або